

علوم و فنون ادبی ۱

۱- گزینه «۲» - بررسی بیت‌ها:

الف) بیت این گزینه ویژگی‌های شعری نیمه دوم قرن ششم هجری را دارد. از نظر ویژگی ادبی می‌توان به کاربرد تشبیه غیرحسی (باغ دهر) اشاره کرد. از نظر فکری بیت در شکایت از روزگار سروده شده است و این یکی از مضمون‌های شعری در این دوره است.

ب) این بیت ویژگی‌های شعر قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم را دارد. از جمله کاربرد واژگان فارسی، کاربرد تشبیه حسی، توجه به واقعیات بیرونی (توصیف شب) و سادگی زبان شعر.

ج) بیت این گزینه بیتی حماسی است و شعر حماسی یکی از انواع رایج شعر در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم است. بنابراین گزینه «۲» دوره شعری بیت‌های مورد نظر را به درستی نشان می‌دهد.

(جعفری) (درس هفتم و دهم - سبک و سبک‌شناسی (سبک خراسانی) - زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم و ویژگی‌های سبکی آن)

۲- گزینه «۴» - بررسی موارد:

الف) زبان پارتی، در دوره اشکانیان رایج بود و تا اوایل دوره ساسانی نیز آثاری به این زبان تألیف می‌شده است. این زبان در شمال و شمال شرقی ایران متداول بوده است.

ب) قرن چهارم، دوره طلایی همراه با شکوفایی روح ایرانی بود که با دانشمند بزرگی چون محمدبن زکریای رازی آغاز شد و با شاعر بی‌نظیری مانند فردوسی ادامه یافت.

ج) موضوع قابل توجه در شعر نیمه دوم قرن ششم، علاقمندی شاعران به سرودن غزل‌های لطیف و زیباست. انوری و هم‌سبکان او در آوردن مضامین دقیق در غزل بسیار کوشیدند. به این ترتیب گزینه «۴» دوره‌های مربوط به ویژگی‌های آورده شده در صورت سؤال را به درستی نشان می‌دهد. (جعفری) (درس چهارم - تاریخ ادبیات پیش از اسلام و قرن‌های اولیه هجری - زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم و ویژگی‌های سبکی آن)

۳- گزینه «۲» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»: بیت این گزینه ویژگی‌های سبک خراسانی را دارد. سادگی فکر و روانی کلام، توجه به واقعیت بیرونی و کاربرد قافیه ساده از ویژگی‌های آن است.

گزینه «۲»: این بیت مربوط به نیمه دوم قرن ششم است. فراوانی واژه‌های عربی، کاربرد ترکیب دشوار مغیلا نگاه غولان و شکوه و شکایت از روزگار، دشوار بودن زبان متن از مهم‌ترین ویژگی‌های این بیت است.

گزینه «۳»: این بیت ویژگی‌های شعر سبک خراسانی را دارد. وصف طبیعت، سادگی زبان شعر، کاربرد واژگان فارسی از ویژگی‌های این بیت است.

گزینه «۴»: این بیت نیز ویژگی‌های سبک خراسانی را دارد. کاربرد واژگان مهجور فارسی مانند «دراوژند» به معنای «افکندن» و «انداختن» و «رز» به معنای «انگور» و «شبه» به معنای «سنگ سیاه و سفید»، توجه به واقعیات بیرونی و وصف طبیعت و کاربرد تشبیه حسی از ویژگی‌های این بیت است.

بنابراین بیت گزینه «۲» با بیت‌های دیگر از نظر زمانی متفاوت است.

(جعفری) (درس هفتم و دهم - سبک و سبک‌شناسی (سبک خراسانی) - زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم هجری و ویژگی‌های سبکی آن)

۴- گزینه «۱» - متن صورت سؤال، نثر موزون است. خواجه عبدالله انصاری در قرن ششم هجری، این نوع نثر را به کمال رسانید. در همین دوره پس از نثر موزون به شیوه دیگری می‌رسیم که نثر فنی نام دارد. منظور از نثر فنی، آوردن آرایه‌های ادبی فراوان، امثال و اشعار گوناگون از عربی و پارسی و اصطلاحات علمی است. دوره رواج این گونه نثر، قرن ششم هجری است. در بین متن‌های آورده شده، متن گزینه «۱» ویژگی‌های نثر فنی و در حقیقت ویژگی‌های نثر فارسی را در قرن ششم دارد و بنابراین با متن صورت سؤال هم‌دوره است. متن‌های گزینه‌های «۳» و «۴» متن‌های تاریخی و دینی هستند و ویژگی‌های نثر قرن چهارم و پنجم را دارند. متن گزینه «۲» ویژگی‌های نثر قرن ششم را ندارد. به این ترتیب گزینه «۱» پاسخ پرسش است.

(جعفری) (درس چهارم و دهم - تاریخ ادبیات پیش از اسلام و قرن‌های اولیه هجری - زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم و ویژگی‌های سبکی آن)

۵- گزینه «۴» - بررسی متن‌ها:

الف) این متن دارای ویژگی کوتاهی جملات است.

ب) در این متن با تکرار فعل «است» مواجه هستیم.

ج) در این متن فعل «بود» از جمله‌های «نامیش ارمایل» و «نیک‌دل و نیک‌کردار» به قرینه حذف شده است.

به این ترتیب گزینه «۴» درست است.

(جعفری) (درس هفتم و دهم - سبک و سبک‌شناسی (سبک خراسانی) - زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم و ویژگی‌های سبکی آن)

۶- گزینه «۳» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»:

کا	رَم	زِ	عَ	مَت	بِ	جان	رِ	سی	دست
-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
فَر	یا	د	بَ	را	س	مان	رِ	سی	دست

در هر مصراع این بیت شش هجای بلند و چهار هجای کوتاه به کار رفته است.

گزینه «۲»:

نا	مِ	مَن	هَر	گِزِ	نَ	یا	ری	بَر	زُ	بان
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
آ	رِ	یَزِ	نا	مَم	تَ	را	نَن	گا	مَ	دست

در هر مصراع این بیت هشت هجای بلند و سه هجای کوتاه به کار رفته است.

گزینه «۳»:

چِ	زِ	نَم	خَن	دِ	کِ	دَر	عِش	قِ	تَ
U	U	-	-	U	U	-	-	U	-
زِ	ذُ	صَد	گِرِ	یِ	بُ	وَد	خَن	دِ	آم

در هر مصراع این بیت، پنج هجای بلند و پنج هجای کوتاه به کار رفته است.

گزینه «۴»:

یا	ر	ما	را	بِ	هی	چ	بَر	نَ	گِ	رِفَت
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-
وان	چِ	گُف	تی	م	هی	چ	دَر	نَ	گِ	رِفَت

در این بیت در هر مصراع شش هجای بلند و پنج هجای کوتاه به کار رفته است. به این ترتیب تنها در بیت گزینه «۳» تعداد هجاهای کوتاه و بلند

برابر هستند. (جعفری) (درس هشتم - وزن شعر فارسی)

۷- گزینه «۱» - تقطیع هجایی بیت صورت سؤال به این شکل است:

دی	ذِ	مُ	آن	چِش	مِ	دِل	سِ	یَه	کِ	تَ	دا	ری
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
جا	نِ	بِ	هی	چا	شِ	نا	نِ	گا	ه	نَ	دا	رَد

بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»:

چُن	زِ	نَ	سی	م	می	شِ	وَد	زُل	فِ	بَ	نَف	شِ	پُر	شِ	کَن
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
وَه	کِ	دِ	لَم	چِ	یا	دَ	زَان	عَه	د	شِ	کَن	نِ	مِ	کُ	نَد

این بیت با بیت صورت سؤال هم وزن نیست؛ زیرا تعداد و نوع هجای آن با بیت مورد نظر تفاوت دارد.

گزینه «۲»:

دَر	هَ	مِ	چِش	می	عَ	زی	زُ	نَزِ	دِ	تَ	خا	ریم
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
دَر	هَ	مِ	عَا	لَم	بُ	کَن	دُ	پِی	شِ	تَ	پَس	تیم

این بیت با بیت صورت سؤال هم وزن است.

گزینه «۳»:

طا	یِ	رِ	مِس	کین	کِ	مِه	ر	بَس	ت	بِ	جا	یی
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
گَر	بِ	کَ	شَن	دَش	نِ	مِی	رَ	وَد	بِ	دِ	گَر	جا

این بیت نیز با بیت مورد نظر هم وزن است.

گزینه «۴»:

سَر	وِ	چِ	مَن	پی	شِ	اِ	تِ	دا	لِ	تَ	پَس	تَسْت
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
رَو	یِ	تَ	با	زا	رِ	آ	ف	تا	بِ	شِ	گَس	تَسْت

این بیت نیز با بیت صورت سؤال از نظر نوع و تعداد هجا هماهنگی دارد و بنابراین با آن هم وزن است. به این ترتیب گزینه «۱» پاسخ پرسش است. (جعفری) (درس پنجم - هماهنگی پاره‌های کلام)

۸- گزینه «۱»:

نَ	دا	نَ	مَز	چ	سَ	بَب	رَن	گِ	آ	شِ	نا	بی	نیست
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	-	-
سَ	هی	قَ	دا	نِ	سِ	یه	چِش	مِ	ما	ه	سی	ما	را

در هجای چهارم مصراع اول همزه آغاز هجای واژه «از» حذف شده است.

گزینه «۲»:

گو	نا	مِ	ما	زِ	یا	د	بِ	عَم	دا	چ	می	بَ	ری
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-
خُد	آ	یَ	دان	کِ	یا	د	نَ	یا	ری	زِ	نا	مِ	ما

در این بیت و در مصراع دوم همزه آغاز هجای واژه «آید» تلفظ شده است ولی همزه آغاز هجای واژه «آنکه» تلفظ نشده است.

گزینه «۳»:

رو	ی	خو	بَت	آ	یَ	تی	آز	لُط	ف	بَر	ما	کَش	ف	گَرَد
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
زان	رَ	مان	جَز	لُط	فُ	خو	بی	نی	ست	دَر	تَف	سی	رِ	ما

در این بیت حذف همزه اتفاق نیفتاده است.

گزینه «۴»:

فَر	ضِ	ای	زَد	بِ	گُ	زا	ری	مُ	بِ	کَس	بَد	نَ	کُ	نیم
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-
وان	چِ	گو	یَن	د	رَ	وا	نی	ست	نَ	گو	یی	م	رَ	واست

ویژگی تلفظ و یا حذف همزه آغاز هجا هنگامی اتفاق می‌افتد که پیش از آن همزه، صامتی باشد. در این بیت تنها واژه‌ای که با همزه آغاز شده است، «ایزد» است که پیش از آن مصوت قرار دارد نه صامت. پس مشمول ویژگی مورد نظر نمی‌شود.

به این ترتیب گزینه «۲» پاسخ پرسش است. (جعفری) (درس هشتم - وزن شعر فارسی)

۹- گزینه «۴» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»: در این بیت «ست» مخفف «است» ردیف، «یار» و «نگار» واژه‌های قافیه و «ار» حروف قافیه است. بنابراین قافیه بر اساس قاعده دو است. گزینه «۲»: در این بیت «افتادست» ردیف، «کسی» و «بسی» واژه‌های قافیه و «ی» جزو حروف الحاقی قافیه، و «س» حروف قافیه است. پس این قافیه نیز براساس قاعده دوم است.

گزینه «۳»: در این گزینه «برخواست» و «بیاراست» واژه‌های قافیه و «است» حروف قافیه است و قافیه این بیت براساس قاعده دو است. گزینه «۴»: در این بیت «ست» مخفف «است» ردیف و «ماجرا» و «بلا» واژه‌های قافیه و «ا» حرف قافیه است. این نوع قافیه بر اساس قاعده اول است. به این ترتیب نوع قافیه در بیت گزینه «۴» متفاوت است. (جعفری) (درس یازدهم - قافیه)

۱۰- گزینه «۳» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»: در این بیت «ش» ردیف محسوب می‌شود. «سلامت» و «ملامت» واژه‌های قافیه و «ت» حروف قافیه است. قافیه در این بیت درست است.

گزینه «۲»: در این بیت «بایدش» ردیف، «گل» و «بلبل» واژه‌های قافیه و «ل» حروف قافیه هستند. قافیه در این بیت نیز درست است. گزینه «۳»: در این بیت «چو شمع» ردیف است. «خوبانم» و «رندانم» واژه‌های قافیه هستند. «انم» جزو حروف الحاقی به قافیه محسوب می‌شوند و جزو حروف اصلی قافیه نیستند. ولی شاعر در این بیت آن را جزو حروف اصلی قافیه گرفته است. زیرا اگر آن را حذف کنیم حروف مشترک دیگری وجود نخواهد داشت. به این ترتیب قافیه در این بیت درست نیست.

گزینه «۴»: در این بیت «آید» ردیف، «بیان» و «آن» واژه‌های قافیه و «ان» حروف قافیه هستند. قافیه در این بیت درست است.

به این ترتیب گزینه «۳» پاسخ پرسش است. (جعفری) (درس یازدهم - قافیه)

۱۱- گزینه «۲» - بررسی بیت‌ها:

الف) در این بیت بین واژه‌های «مَلک»، «مَلک» و «مَلک» جناس ناقص حرکتی وجود دارد.
ب) در این بیت واژه «مَلک» سه بار و واژه «عشق» دو بار تکرار شده‌اند. بنابراین در این بیت واژه‌آرایی به‌کار رفته است.
ج) در این بیت واج‌آرایی حرف «ج» به‌کار رفته است.

د) در این بیت موازنه به‌کار رفته است. زیرا واژه‌های دو مصراع با هم سجع متوازی و متوازن دارند.
بنابراین گزینه «۲» ترتیب موارد خواسته شده را به درستی نشان می‌دهد. (جعفری) (درس سوم و نهم و دوازدهم - ترکیبی)

۱۲- گزینه «۱» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»: در این بیت بین واژه‌های «جان»، «عاشقان» و «بیگانگان» سجع مطرف وجود دارد و بیت دارای قافیه درونی است. در این بیت ترصیح به‌کار نرفته است.

گزینه «۲»: در مصراع دوم این بیت واج‌آرایی مصوت «ـ» به‌کار رفته است.

گزینه «۳»: در این بیت بین واژه‌های «ظلم» و «مظلوم» اشتقاق وجود دارد.

گزینه «۴»: مبدع هر چشمه که جودیش هست / مخترع هر چه جودیش هست: جناس

بنابراین آرایه آورده شده در مقابل بیت گزینه «۱» درست نیست. (جعفری) (درس سوم و ششم و دوازدهم - ترکیبی)

۱۳- گزینه «۴» - بیتی دارای ترصیح است که بین واژه‌های مصراع اول با مصراع دوم سجع متوازی وجود داشته باشد. این ویژگی تنها در بیت گزینه چهارم دیده می‌شود. زیرا بین واژه‌های «نسخ» و «مسخ»، «این» با «این»، «آیت» با «صورت»، «یام» با «جرام» و «را» و «سجع متوازی وجود دارد. (جعفری) (درس نهم - موازنه و ترصیح)

۱۴- گزینه «۳» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»: بین واژه‌های «نام» و «نامه» جناس افزایشی وجود دارد.

گزینه «۲»: بین واژه‌های «هست» و «هستی» جناس افزایشی وجود دارد.

گزینه «۳»: بین واژه‌های «پیر» و «شیر» جناس اختلافی وجود دارد.

گزینه «۴»: بین واژه‌های «مقصد» و «مقصود» جناس افزایشی وجود دارد. (جعفری) (درس دوازدهم - جناس و انواع آن)

۱۵- گزینه «۲» - بررسی گزینه‌ها:

گزینه «۱»: در این بیت هیچ‌کدام از موارد خواسته شده وجود ندارد.

گزینه «۲»: در این بیت بین واژه‌های «کم» و «کمر» جناس افزایشی وجود دارد. هم‌چنین واژه «کمر» دو مرتبه تکرار شده است و بنابراین واژه‌آرایی در این بیت به‌کار رفته است. در همین بیت حرف «ک» چهار مرتبه تکرار شده است و به همین دلیل واج‌آرایی در این بیت وجود دارد.

گزینه «۳»: در این بیت واج‌آرایی حرف «س» و واژه‌آرایی کلمه «یارب» به‌کار رفته است. در این بیت جناس وجود ندارد.

گزینه «۴»: در این بیت فقط واژه‌آرایی کلمه «حاجت» به‌کار رفته است. به این ترتیب گزینه «۲» پاسخ پرسش است.

(جعفری) (درس سوم و دوازدهم - ترکیبی)